

NEBO, OTVOR SA

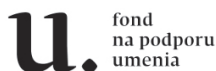

SEÁN HEWITT

PRELOŽIL MICHAL TALLO

Vydanie knihy z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia,
ktorý je hlavným partnerom projektu.

Preklad tejto knihy vychádza
s podporou Literature Ireland.

Copyright © Seán Hewitt, 2025
Translation © Michal Tallo, 2026
Cover design © Sarah Schulte, 2025
Slovak edition © Laputa/Literárna bašta, 2026

ISBN 978-80-8283-121-7

NEBO, OTVOR SA

SEÁN HEWITT

PRELOŽIL MICHAL TALLO

Cecelii O'Callaghan

všetky kvety

Klinček, jazmín, horčičník, karafiát

Narcis i ľalia otvoria svoje nebesá; všetky stromy

A kvety a byliny rozhýbu vzduch tancom

Nekonečným,

A všetko krásne, všetko sladké, ľudia blúznia láskou

– William Blake *Milton*

P R O L Ó G

2 0 2 2

V protismere beží čas rýchlejšie. Roky – akokoľvek boli dlhé, náročné a neisté – sa náhle rozpletú a premenia na tekutinu, celé leto sa stane iba blikotajúcim svetlom, a keď vypláva na povrch mysle, rovno ho aj pohltí temná zima, návrat černe, záblesky, v ktorých možno spoznať tvár, krb, snehom pokrytú záhradu. Ale záhrada hneď vystrelí sneh do výšky, k oblohe, pozbiera popadané lístie a opäť rozkvitne. Tam, na úplnom konci kotúča, sa na mňa usmievajú tváre; sú mladšie, nevinnejšie, svetlejšie. Ak mi dnes, v dospelosti, čas pripomína zanesené koryto rieky, cez ktoré sa nemožno prebrodiť, častejšie než kedykoľvek predtým si uvedomujem, že ho dokážem roztočiť naopak, že ho dokážem premeniť na prúd vody – teplejšej, sladšej, takej, ktorá odplaví roky a vezme ma so sebou.

A ak sa tou riekou, možno práve kým budem sedieť pri stole a dumať nad fotografiou alebo útržkom spo-

mienky, jedného dňa nechám unášať, preplavím sa popri zelených lúkach, odkiaľsi začujem niekoho jasný zvoni-vý smiech alebo možno zvýšený hlas, čo ma napomína. Nad hlavou intervaly svetla a tmy, akoby si slnko kliesnilo cestu cez vrby, a voda ma vždy donesie práve sem: do môjho šestnásteho roku života. A v tomto sne, v tomto vymyslenom návrate, vidím stáť rodinu a na druhom brehu občas osamelého chlapca, niekedy mi možno kývne na pozdrav, inokedy sa jednoducho otočí, odkráča cez polia do slnečného svitu rána a zmizne z dohľadu.

Dané roky pre mňa vždy majú podobu rána – stúpanie ružového slnka nad dedinou, hmla nad kanálom a nad vlhkými zarosenými poliami; tóny piesne prebúdžajúcich sa vtákov, čisté a prázdne ulice bez ľudí, ktorí ešte len pomaly vstávajú, slnečné lúče, čo sa začínajú skláňať cez okná spálňí a dopadať na zatvorené viečka. Teraz som, samozrejme, tu – takpovediac v budúcnosti – a zdá sa mi, že všetky tie obrazy vrhám spolu s tieňom, sledujem, ako sa znovu prehrávajú, občas vynechám deň, týždeň alebo mesiac a nájdem ďalší bod, v ktorom sa scény napájajú, v ktorom nadobúdajú dôležitosť – inak povedané, v ktorom pre mňa začínajú čosi znamenať.

Niekedy sa roky rozbehnú len tak nečakane. Stačí kráčať po ulici a zachytiť vôňu, stačí uvidieť neznámeho človeka a s niekým si ho pomýliť a ja som hneď naspäť v dedine. Inokedy sedím v kancelárskom kresle a v čase sa vraciam zámerne, čosi hľadám, ako keď detektív stále dookola skúma nazbierané dôkazy v snahe objaviť niečo, čo mu uniklo. Keď beh času zastane a ja sa ocitnem

po boku svojej rodiny pri jedálenskom stole, na záhrade vedľa opaľujúcej sa matky alebo počujem Eddieho, ako mi klope na dvere izby a volá moje meno, neraz uvažujem, či tí ľudia vôbec žijú a na čo asi tak myslia. Pochybnosti o vlastnom živí, samozrejme, nemajú. Nevedia však o mne, nevidia, že ich z budúcnosti pozorujem. Dnes – dlhé roky po tom – ma už nepoznajú, a ja ešte vždy čakám, kým si niekto z nich uvedomí moju prítomnosť v miestnosti, v záhrade, vedľa postele, pozrie sa na mňa a usmeje sa.

Nedávno som bol sám doma a na internete vyhľadával obrázky rodnej dediny. V poslednom čase to robievam často: akoby som dúfal, že nájdem odpoveď na čosi neukončené, akési životné vlákno, ktoré sa po rokoch práve rozpletá. Preklikával som sa nespočetnými stránkami fotografií, správ v regionálnych novinách a tentoraz som uvidel pozemok na webe dražieb nehnuteľností; skôr než som si vôbec uvedomil, čo robím, zavolať som agentke. Statok z konca 18. storočia, štyri izby. Hospodárske budovy a šesť akrov pozemkov v cene. Zelená cesta, Thornmere. Slová ako talizman: stačilo mi ich prečítať a bol som späť, kráčať som dlhými cestičkami, chodníkom popri kanáli, vdychoval vôňu rozkvitnutého hlohu a pred očami mal deravú vozovku, čo vedie k starej farme, kde som naňho pred desaťročiami zvykol čakať. Predpokladal som, že ma spomienky zabolia, namiesto toho vo mne nastal akýsi časový kolaps, akási možnosť: zvláštne, predsa však silné podozrenie, že tam môj niekdajší život stále existuje, že ak sa vrátim, nájdem všetko také

ako kedysi, nepoškodené a nezmenené, všetkých tých ľudí, to leto, všetko, čo sa vtedy dialo.

Keď sa nám rozpadávalo manželstvo, môj muž mi oznámil, čo pochopil – dokážem ho milovať, nikdy však po ňom nebudem túžiť, a hneď ako tieto slová vyslovil, vedel som, že má pravdu. Celá moja existencia mi v tom momente prišla ako odhalený podvod, zrútil som sa, vôbec som totiž nedokázal pochopiť, ako som dospel až sem; zdalo sa mi, že som premárnil život.

V nasledujúcich zmätočných týždňoch som nezvládal chodiť do knižnice, kde som pracoval, pretože ma ničilo ticho a dobré mravy, začal som však premýšľať o tom, čo sa stalo. Na pokyn lekára mi napokon v práci dali voľno – a tak som trávil dni ponorený v myšlienkach, pred očami si znovu a znovu premietal vlastný život, niekedy som celé hodiny presedel doma, inokedy navštevoval dražby a trhy bez akejkoľvek predstavy, čo vlastne hľadám. Potom mi však došlo, že ma to stále ťahá naspäť do Thornmeru, naspäť k rodine, a, ako vždy, k Lukovi. Nevidel som ho dvadsať rokov, takmer rovnako dlho som nebol ani v dedine, a predsa mi myseľ zamestnával každý jeden deň. To však možno nie je presné: skôr sa zdalo, že nikdy naozaj neodišiel; alebo som sa ho azda nikdy nevzdal ja. Presahoval môj život, stal sa vzorom všetkých ďalších neskorších túžob. Kedykoľvek som sa pozeral do očí milenca – dokonca si myslím, že aj do očí svojho manžela –, chcel som vidieť tie Lukove, zelené a neoblomné, a v nich svoj odraz.

Občas sa pri prechádzkach mestom pristihnem, že sa prepadávam do sna, a odrazu som absolútne presved-

čený, že ho zazriem, že sa vynorí spoza rohu, alebo začujem, ako vyslovuje moje meno, presne ako kedysi. Keď som ho prvý raz stretol, akoby mi nad životom vyšlo slnko. Ťahalo ma to k nemu každou jednou bunkou, každou čiastočkou celého môjho sveta. Jeho svetlo a teplo boli natoľko silné, až zatienili všetko ostatné; a nech už sa neskôr stalo čokoľvek, vedel som, že pre mňa už nikdy nikto iný nebude predstavovať taký pocit domova. Toľkých vecí som sa vzdal, len aby som sa mu priblížil; niektoré z nich, niektorých ľudí, už nikdy nezískam naspäť. Zdá sa mi, že mi jeho svetlo pretvorilo telo aj myseľ, v tom roku mi vtislo nový tvar, a teraz tak na sebe nesiem jeho podpis, odtlačok jeho ruky. Dodnes si nie som istý, či si vôbec uvedomoval, aké nezmazateľné stopy to sú, alebo ako ho v hĺbke svojho srdca celé tie roky túžim znovu nájsť.

Po niekoľkých zazvoneniach zdvihla telefón agentka, mlado znejúca žena, ktorá zreteľne vyslovovala každé slovo, a oznámila mi, že v dome budúci utorok organizuje obhliadky. Nadiktoval som jej svoje meno, James, a priezvisko som pre istotu inštinktívne vyhláskoval – L E G H – vyslovuje sa *lee*, ona však bez váhania pochopila. „Ako v názve North Legh?“ opýtala sa.

Usmial som sa. „Ako v názve North Legh, presne. Vy ste určite miestna.“

„Od kolísky,“ odpovedala a ja som potvrdil, že sa o týždeň uvidíme.

Vyrazil som s predstihom, pred začiatkom dopravnej špičky, cestoval som krajinou a sledoval, ako obraz za oknami mäkne a zaokrúhľuje sa, ako sa mení na zalesne-

né kopce a údolia, ako nado mnou vychádza letné slnko a osvetľuje mladé lístie. Vápencové domy sa postupne vytrácali a uvoľňovali miesto známej červeni pieskovca. Na juhu krajiny som sa orientoval horšie, tu som však žiadnu mapu nepotreboval – názvy mestečiek a dedín patrili medzi prvé slová, ktoré som sa naučil vysloviť, a ich poradie pre mňa bolo rovnako prirodzené a pradávané ako poradie kníh Biblie či slov modlitby.

Šoféroval som štyri hodiny, a keď som konečne uvidel značku s nápisom Thornmere, už som mal zapnutú smerovku a spomaľoval. Keď som odbočil na výjazd z dvojprúdovky, ocitol sa pred mnou rad áut a ja som si všimol hromady hlíny, robotníkov, dva červené bagre a obdĺžnikovú značku („Obchádzka“), ktorá ma nasmerovala na jednu z úzkych cestičiek k dedine. Živý plot popri nej bol na jednom mieste vyplienený, hlboké stopy po pneumatikách nákladných áut smerovali do jedného z polí. To pole som si pamätal. O takomto čase zvyklo vždy svietiť žltými kvetmi repky, pod lúčmi slnka priam žiarilo.

Stál tu tiež pokazený provizórny semafor a pred ním chlap v reflexnej veste s rukou zdvihnutou do vzduchu. Autá pred mnou pustil, ale ja som musel počkať, zatiaľ som stíšil rádio. S robotníkom pred semaforom som nadviazal očný kontakt, kývol na mňa a ja som uhol očami, nebol som si totiž istý, či ma pozná alebo iba zdraví. V tom momente som si uvedomil, že ma návrat znervózňuje. Mal som pocit, že som si svojpomocne vybudoval nový život, návrat sem však posledných niekoľko rokov

úplne negoval a nútil ma priznať si, že som toto miesto v skutočnosti nikdy celkom neopustil.

Robotník mi asi po minúte gestom ukázal, že môžem ísť, odistil som brzdu a pomaly vošiel na cestičku, obišiel semafor a dopravné kužele, skoro ako keby som sa ocitol na čele procesie. Ponad plot zo zeleného hlohu s ružovo-bielymi kvetmi som mal výhľad na pole, tmavú pooranú a zarovnanú zem. Vzduchom krúžilo niekoľko vtákov, vrhali sa na hlinu, nepochybne plnú dážďoviek a červov. Ďalšia radová zástavba, pomyslel som si – toľko nových ľudí, toľko zmien –, a azda by som to mohol vnímať ako znesvätenie, miesto toho som však cítil akési oslobodenie, akoby sa na tomto dávnom mieste, kde čas nikdy neplynie, veci opäť dali do pohybu.

Strmá cestička viedla až do dediny, prechádzala vysokými sýtozelenými živými plotmi, z medzier občas previtali žlté polia. V zákrute som spomalil, viedla z nej odbočka na lesnú cestu, uvidel som pás stromov blízko kanála, potom vežu kostola, a tak som pokračoval ďalej, po moste, z ktorého sa mi naskytl dobre známy nezmenený výhľad na školský dvor. Na druhej strane mosta začalo auto povedome nadskakovať, asphalt sa premenil na mačacie hlavy. Aspoň tu sa nič nezmenilo – ešte vždy tu stála krčma U Mlátičov, ešte vždy tu stála škola, kostol, drevená brána a chodník k cintorínu, ešte vždy to všadeprítomné ticho, nikde nikto. Krátko po pol jedenásťtej dopoludnia som zabočil na Zelenú cestu, kopírujúcu tok kanála, a zistil som, že nezmenená ostala aj samotná dedina: domy s brámkami, vysoké sýtozelené stromy,

odnepamäti polorozpadnuté stodoly z červených tehál. Vstupná brána farmy bola otvorená, prejsť cez ňu a nepočuť štekot psa, nepočuť syčanie husí a necítiť špecifickú zmes strachu a nádeje, z ktorej sa mi zatajoval dych a ktorú som na tomto mieste prežíval vždy, sa mi zdalo zvláštne. Miesto toho som vnímal len prázdnotu, nevychádzala ani tak z miesta, skôr zo mňa, akoby vo mne existovala celé roky, až teraz som sa však dostal k jej zdroju.

Agentku – volala sa Annie – na môj príchod upozornil zvuk auta, z domu sa vynorila v čiernom sukňovom kostýme. V rukách držala niekoľko papierov, brožúry s fotografiami a špecifikáciami, a keď mi na pozdrav podávala pravicu, druhou rukou si ich pridržovala na hrudi.

„Ste tu prvý, pán Legh, takže sa nemusíte ponáhľať.“

Poďakoval som, a hoci ma to ťahalo k stodole, agentka mi naznačila, aby som vošiel do domu, a začala vysvetľovať jeho dispozíciu; počúval som, prikyvoval a predstieral, že mi pôdorys domu nie je rovnako známy ako môj vlastný domov – ak nie viac.

„Takže túto oblasť poznáte?“ opýtala sa.

Prikývol som. „Viete, je to vlastne vtipné,“ odpovedal som pri obzeraní starej kuchyne, z okna nad kuchynským drezom bol ešte vždy výhľad na kanál a slivku. „Kedysi tu žil môj kamarát. Teda, priamo v tomto dome.“

Zasmiala sa, na tvári jej ostal úsmev, no zdalo sa mi, že v smiechu počujem aj kúsok sklamania. Určite si pomyslela, že len plytvám jej časom; že som iba sentimentálna citlivka, čo sa tu túži porozhliadnuť.

„Predpokladám, že sa tu toho od vašej poslednej návštevy veľa zmenilo,“ nadhodila a ja som pokrútil hlavou.

„Práveže vôbec. Všetko je presne tak, ako si pamätám.“

Vysvetlila mi, že v dome bolo nainštalované nové kúrenie, zrekonštruovaná je tiež kúpeľňa, polia, samozrejme, odkúpili developeri, pozemok je dnes teda menší, no podľa zmluvy smú stavať až dvadsať metrov od jeho okraja, od križovatky sem navyše práve asfaltujú nový príjazd.

„Každopádne,“ dodala, „ak máte nejaké otázky, počkám dole.“

Chvíľu som sa po dome prechádzal, postupne som zabúdal, kvôli čomu som sem v prvom rade prišiel. Čo som tu túžil nájsť? Iste, dispozícia je rovnaká, ale keď som blúdil domom, stopy neúprosného behu času sa opäť vynárali – izby len podčiarkovali absenciu, neustále mi pripomínali, že možnosť návratu neexistuje, že všetko dávno skončilo, pred dlhými rokmi. Neostávalo nič, chýbali fotky v obývačke, na posteliach boli miesto zelených vzorovaných obliečok, ktoré som si pamätal, nové, žiarivo biele. Ešte aj kreslo pri krbe akoby svojimi roztvorenými opierkami naznačovalo, že si uvedomuje vlastnú prázdnotu. Keď som sa štveral úzkym schodiskom, musel som sa prikrčiť, zárubne pôsobili stiesnenejšie, okná a police sa zdali byť nižšie, celý dom vlastne vyzeral ako maketa, ktorú niekto nanovo postavil v múzeu.

Z okna na medziposchodí som sa pozrel na dvor, obklopovali ho tri hospodárske budovy, naľavo som len tak-tak rozoznal sad, jablone práve kvitli, napravo za-

se ošúpaný červený náter na dverách stodoly. Otváral som skrine a zásuvky, ticho som postával v jednotlivých miestnostiach, takmer akoby som niečo hľadal, a asi po desiatich minútach som sa po schodoch vrátil do kuchyne, kde Annie sedela pri stole s notebookom a z okna na ňu šikmo dopadalo ranné svetlo. Keď ma uvidela, vstala, utrúsil som zopár zdvorilostných komplimentov o dome a rekonštrukcii a zobral som si brožúru, ktorú mi podala; stál na nej dátum dražby, mala sa konať začiatkom júna.

„Hádam sa tam uvidíme, pán Legh,“ vyhlásila Annie a ja som povedal, že áno, hoci som sa ukázať neplánoval.

„Ďakujem za prehliadku.“

Annie mi otvorila vchodové dvere. Potriasol som jej rukou a vybral sa na odchod, po krátkom zaváhaní som sa k nej však opäť obrátil.

„Myslíte, že by som si tu mohol ešte hodinku nechať auto a prejsť sa po dedine?“

Parkoval som na dvore farmy, hneď vedľa stodoly.

„Určite,“ odpovedala, no v jej tóne som cítil jemnú podráždenosť. „Som tu do jednej.“

Ísť sa pozrieť na náš starý dom by som zrejme nezvládol, ale napadlo mi, že keď už som tu, navštívim aspoň dedinský kostol. Vonku bolo horúco a ja som si stále pamätal, aký je v ňom príjemný chládok, lavice z tmavého dreva a mäkký červený koberec v uličke. Práve v kostole sa konala svadba mojich rodičov – stále mám ich svadobnú fotku, usmievajú sa pod strešnou bránou, mama je štíhla a na sebe má čipkované šaty so svetlomodrou stuhou, otec vysoký, v obleku, vlasy mu už viditeľne rednú.

Eddieho a mňa tu zase pokrstili. S otcom sme ho držali, mal oblečenú maličkú bielu róbu, pri krstiteľnici sme ho podali kňazovi, celý čas ani nepípol.

Kráčal som Zelenou cestou smerom k dedine. Hladina kanála po mojej pravici bola čierna, stromy ju celú poprášili bielym a žltým peľom. Dostal som sa na vydláždenú ulicu a zamieril ku kostolu, bol celkom blízko, ostal som stáť pod strešnou bránou a pozoroval som cestičku k vchodovým dverám. Práve som smeroval k prahu, keď som zvnútra začul zborový spev, hlasy stúpali a klesali, na chvíľu som privrel oči a počúval. Spievali pieseň *Pane všetkej nádeje*, keď chválospev skončil, so zvláštnym pocitom viny som sa vytratil a radšej vošiel do krčmy. Až na dvojicu starších žien, ktoré pri okne popíjali čaj, bola prázdna.

Usadil som sa na barovú stoličku a čakal na obsluhu, zo zadnej miestnosti sa napokon vynoril muž a pozdravil ma, objednal som si brandy.

„Viem, že je skoro.“

„Isté dni si to vyslovene vyžadujú,“ odpovedal a ja som zaváhal, nebolo mi jasné, čo tým myslí.

Malý pohárik oprel o obrátenú fľašu, pripevnenú o stenu, a načapoval doň alkohol. Položil ho pred mňa na pult, ostal nehybne stáť, chvíľu pozeral do zeme, potom opäť na mňa.

„Ste v poriadku?“ opýtal sa.

Vyplašene som sa usmial a vyhlásil, že áno. „Dlhý deň,“ dodal som, na chvíľu mi totiž vypadlo, že nie je ani polud-

nie. Vľúdne sa mi pozrel do očí, v tom momente som si uvedomil, že som v nich mal pred chvíľou slzy.

„Aj moja mama tam leží,“ povedal a ukázal kamsi za seba. Pár sekúnd som nechápal, potom mi došlo, že hovorí o cintoríne za krčmou. Na ten som myslieť nechcel.

„Mala len štyridsaťtri rokov,“ pokračoval, na zmenu témy už bolo príliš neskoro, a tak som mu vyjadril úprimnú sústrasť, on si povzdychol, potľapkal ma po pleci a dodal: „Život, čo? Skurvysyn.“

Usmial som sa, letmý záchvev blízkosti mi bol nepríjemný, a prikývol som: „Veru tak.“

Zaváhal, potom mu pohľad zabľúdl vyššie, akoby vzdal snahu spomenúť si. „Nepoznáme sa odniekiaľ, že nie?“

„My?“ opýtal som sa. „Nie, myslím, že nie.“

„Nie ste odtiaľto?“

„Bohužiaľ,“ odvetil som. „Ale máte to tu krásne.“

„Svoje čaro to má, hej.“

Opäť zaváhal, sústredene si prezeral moju tvár. Znervóznel som, aj on sa mi totiž zdal povedomý, možno sme sa poznali zo školy.

„Nepracujete náhodou v telke alebo čosi také?“

Zasmial som sa. „Som knihovník,“ prezradil som a vedomie, aká nudná odpoveď to je, mi na tvári vyčarilo úsmev.

Ľudí vždy zaskočí, že aj tridsiatnik môže pracovať ako knihovník. Vnímal som, že mi neverí, a tak som po chvíli dodal *takže tak* a dúfal som, že sa tým celá vec uzavrie.

„Takže tak.“